

Nytt fra

ØSTMARKA

Medlemsblad for Østmarkas Venner 48. årgang Nr. 3/2014

*Markaloven 5 år
Elvestuen kjemper for nasjonalparken
Ulvene i Østmarka*

Markaloven 5 år – er Marka fortsatt i fare?

Av Johan Ellingsen

Lederen har ordet:

I arbeidet med å sikre Oslomarka for fremtidige generasjoner, vil 1. september 2009 for alltid bli stående som en historisk milepæl. Etter en meget spennende og til dels dramatisk innsjutt, trådte «Lov om Oslomarka» i kraft på tampen av den rødgrønne regjeringens første periode.

Stortingsvedtaket og loven i sin endelige form bar sterkt preg av et kompromiss mellom friluftsliv, idrett, kommunale arealbehov og skogbruk. Allikevel var de fleste glade for at det var satt punktum for nærmere 70 års debatt om markagrensa og sikring av viktige friluftsområder for hovedstadsregionens nåværende og fremtidige befolkning. Loven skulle forvaltes av Miljøverndepartementet. Skogbruket ble imidlertid holdt utenfor, for fortsatt å bli regulert av en egen forskrift under skogloven forvaltet av Landbruks- og matdepartementet (LMD).

Markaloven ble en etterlengtet avklaring og stadfesting av mange års iherdig politisk innsats, som har stått i mot utallige forsøk på å bryte markagrensen ved å ta litt her og der. De skrankene markagrensen nå legger for utvikling av hele hovedstadsregionen, vil tvinge politikerne til en bedre utnyttelse av de eksisterende arealene utenfor Marka. Historien har lært oss at dette er mulig, men

ulempen er at presset mot andre grønne arealer som gjenværende grønne lunger, parker og kulturlandskap vil øke tilsvarende.

Med markaloven på plass så Østmarkas Venner endelig fram til å få litt ro omkring arbeidet med å sikre Østmarka mot omregulering og boligbygging. Men det tok ikke lang tid før vi skjønte at kampen for å sikre Østmarka på langt nær var over.

For det første er de lovede skogbruksforskriftene, til tross for utallige purringer til LMD, etter fem år ennå ikke revidert, og muligheten for å få et mer markatilpasset skogbruk er fortsatt ikke til stede. Vi forutsetter at de nye forskriftene vil bli bedre utformet og etterlevd enn de gamle. Vår bekymring går særlig på mer skjemmende veibygging som i neste omgang kan åpne opp for hogst i mindre berørte områder av Østmarka, der vi mener det absolutt ikke bør drives aktivt skogbruk.

Dernest har vi de siste fem årene opplevd at presset mot hele hovedstadsregionen har økt betraktelig, uten at det settes spørsmålsteget ved ønskeligheten av at denne regionen skal vokse med flere hundre tusen innbyggere de kommende tiårene. Ved at Oslo kommune prøver å definere de bynære områdene av Marka som såkalte aktivitetssoner, ser vi tyde-

Nytt fra Østmarka – Medlemsblad for Østmarkas Venner

Ansvarlig utgiver: Østmarkas Venner,
Postboks 85 Nordstrand, 1112 Oslo
Redaktør: Helga Gunnarsdottir
e-post: hegunna@online.no
Assisterende redaktør: Bjarne Røsjo

Forsidebilde: Utsikt fra Tonekollen mot sør.
Foto: Sverre M. Fjelstad
Grafisk design, repro og trykking: 07 Media – 07.no
Opplag: 4 500
Frist for stoff til neste nr. er 15. oktober 2014

Foto: Øystein Søbye

Foto: Espen Bratlie

Foto: Sverre M. Fjellstad

Foto: Sverre M. Fjellstad

lige forsøk på å frigjøre nye områder for boligbygging i selve byområdene – ved at mye arealkrevende idrettsaktivitet henvises til områder inne i Marka. Tilsynelatende smart og effektivt, men er dette befolkningens ønske?

At idretten i tolvte time kom inn i lovens formålsparagraf, åpnet veien for at Marka også kunne utvikles til en arena for mer idrettsaktive formål. Som et meget positivt helsefremmende tiltak, har vi alltid satt likhetstegn mellom idrett og friluftsliv. Men i det øyeblikk det anlegges arenaer inne i Marka som hindrer folks utøvelse av det enkle friluftslivet, mener vi det kan være negativt for flerbruken av Marka. Her virker det mange ganger som om kommunene rundt Marka er mer enn sultne på å tilrettelegge for offentlig godt støttede idrettsaktiviteter og anlegg som kan skape unødvendige brukerkonflikter, samtidig som betydningen av det enkle friluftslivets betydning for folkehelsa undervurderes.

Dernest opplever vi dessverre at i flere tilfeller er etterlevelsen av markaloven – og annet

lovverk - ikke er god nok, hverken i kommunene eller hos andre som lovene berører. Vi har flere eksempler på at vi som en markaaorganisasjon har måttet påpeke manglende etterlevelse av lovverket overfor offentlige myndigheter. Eksempler på dette er veibygging, forskjellige typer anleggsvirksomhet eller manglende saksbehandling i forbindelse med idrettsaktiviteter som for eksempel å gi tilatelse til å arrangere sykkelritt.

Vi kan ikke unngå å nevne det mest gledelige som har skjedd siden loven trådte i kraft. Takket være markaloven, har vi fått to store verneområder – såkalte § 11-områder – i Østmarka, der hensynet til både naturvern og friluftsliv for første gang skal ivaretas. Skjotelsesplaner for disse områdene er nå under utarbeiding. Dette er et nybrottsarbeid vi ser fram til med den største spenning.

La meg tilslutt understreke det positive ved at markagrensa i 2009 ble sikret gjennom markaloven. Men min spådom er at det er om Markas innhold at kampen vil stå i årene framover. Gratulerer med femårsdagen!

Styret i Østmarkas Venner 2013–2014

Leder: Johan Ellingsen 90 92 15 68

Nestleder: Helga Gunnarsdóttir 95 99 23 49

Sigmund Hågvær 91 71 45 10

Arne Kvalheim 90 03 33 40

Bjarne Røsjø 90 84 59 97

Inger Tangen 41 25 66 47

Ingunn Lian Nylund 94 98 20 06

Varamedlemmer: Arild Rambøl 90 07 81 09

Bente Lise Dagenborg 41 92 29 41

Medlemssekretær: Monica Hoel 97 64 05 84 **Regnskap:** Kristin Ohnstad 93 40 66 71

E-post til styret og ansatte: fornavn@ostmarkasvenner.no

Sikker på at det blir nasjonalpark i Østmarka

Av Bjarne Røsjo

– Det er ikke spørsmål om det blir en nasjonalpark i Østmarka. Spørsmålet er heller når den kommer, sier Ola Elvestuen. Østmarka har nemlig unike naturverdier som bør vernes av hensyn til hele nasjonen, og som ikke kan vernes noe annet sted i Norge.

Venstre-politikeren Ola Elvestuen, som nå leder Energi- og miljøkomiteen på Stortinget, er like stor tilhenger av en nasjonalpark i Østmarka som da han var byråd for miljø og samferdsel i Oslo i 2011–2013. Det var i sin tid Elvestuen som fremmet forslaget om en nasjonalpark for byrådet i Oslo, og han har mye av æren for at et overveldende flertall i Oslos bystyre 6. mars 2013 gikk inn for å utrede en Østmarka nasjonalpark med bredest mulig regional forankring.

– Jeg kan innrømme at jeg til å begynne med var litt i tvil om denne nasjonalparken. Men så fikk jeg besøk fra Østmarkas Venner på kontoret mitt i Oslo, og de argumenterte svært overbevisende. Jeg ble overrasket da jeg fikk vite om de unike naturverdiene som finnes i Østmarka, og som det er av nasjonal viktighet å få vernet. Derfor regner jeg med at denne nasjonalparken kommer når diskusjonen får modnet litt mer, sier Ola Elvestuen.

Hvordan komme videre?

Stortingsrepresentant Elvestuen møtte nylig representanter for Akershus Venstre, Enebakk Venstre og Østmarkas Venner på Bøndenes hus i Enebakk, for å diskutere hvor-

dan man kan komme videre med nasjonalparken. Både Østmarkas Venner og Venstres lokallag jublet da Oslos bystyre anbefalte at 24 km² av kommunens skog i Østmarka burde bli nasjonalpark, men saken møtte senere motstand da kommunestyrene i Ski, Enebakk, Rælingen og Lørenskog gikk imot en nasjonalpark på sine områder.

Blir tema i valgkampen

Både Akershus Venstre og Enebakk Venstre var representert på møtet med sine ledere, henholdsvis Solveig Schytz og Andreas Bjerkeland Thomassen. – Det skal være lokalvalg i 2015, og vi mener at dette er en sak som fortjener å bli et viktig tema i valgkampen, sier Schytz, som også leder Venstres gruppe i Akershus fylkesting,

Ola Elvestuen karakteriserte det for øvrig som en slags systemfeil at det i dag legges veldig stor vekt på lokale initiativer når det er snakk om oppretting av nasjonalparker.

– Venstre har den største respekt for lokale initiativer, men det er faktisk slik at summen av nasjonalparker skal gjenspeile hele det nasjonale naturmangfoldet. Da bør det også være et nasjonalt ansvar å se til at alle vege-

Fra venstre: Johan Ellingsen fra Østmarkas Venner, Ola Elvestuen og Solveig Schytz fra Venstre, Inger Tangen fra Østmarkas Venner og Andreas Bjerkeland Thomassen fra Venstre, er alle enige om at Østmarka bør få sin nasjonalpark. Foto: Østmarkas Venner.

tasjonssoner og naturtyper er representert, og et slikt skoglandskap som finnes i Østmarka er faktisk ikke vernet i noen av de andre nasjonalparkene våre, påpeker Elvestuen.

Norges siste mulighet

– Vi er veldig glade for den støtten vi får fra Venstre, og vi håper å nå bredt ut med argumentene våre i tiden som kommer. Østmarka er nemlig Norges siste mulighet til å opprette en nasjonalpark i et lavereliggende skogsområde på Østlandet. Dette er et spennende og opplevelsesrikt skoglandskap som må bevares for ettertiden. Det finnes ingen andre områder av denne typen som er store nok, og upåvirket nok, til å kunne bli nasjonalpark, sier Johan Ellingsen.

For øvrig er Oslo og Akershus de eneste fylkene som ikke har del i en nasjonalpark, eller konkrete planer om å opprette en. I Vestfold ble Færder nasjonalpark opprettet i 2013, basert på lokale initiativer.

Informasjonsbrosjyre om nasjonalparken

Det har vist seg å være et stort behov for informasjon om formålet med nasjonalparken, og ikke minst hva vernet vil bety for allmennhet og kommunene. Østmarkas Venner har derfor utarbeidet en informasjonsbrosjyre, som også ligger på foreningens hjemmeside. Det er viktig å være klar over at den eksisterende markaloven ikke gir like god beskyttelse som en nasjonalparkstatus, fordi loven ikke regulerer skogbruket.

– En nasjonalpark i Østmarka skal ikke hemme friluftslivet, som noen tror, men fremme det. Dagens bruk, inkludert maskinpreparering av hovedskiløypene, fortsetter. Dessuten er erstatningsordningene for skogvern meget gode, påpeker Ellingsen.

Han minner også om at nasjonale og lokale naturvern- og friluftsansjoner støtter samlet opp om nasjonalparkplanen.

Stor takk til Østmarkas Venner & Bøvelstads Venner

Slåttestreiff på Bøvelstad.
Foto: Merete Mølbach

Mange i Østmarkas Venner har, helt siden det ble besluttet at Bøvelstad skulle drives av DNT Oslo og Omegn, jobbet iherdig med ulike dugnadsoppgaver knyttet til stedet. Oppgavene har vært og er alt fra tilsynsoppgave med denne perlen beliggende helt nede ved Børtervann, til utallige dugnader og viktig skjøtsel av marka rundt stedet.

De har også, til glede for alle besøkende (1049 overnattingsgjester i 2013), hugget ved og holdt slåttekurs – slik at det alltid er ved nok og at den store marka rundt Bøvelstad er pen og godt vedlikeholdt. For alt dette arbeidet – fortjener alle disse personene en Stor Takk fra oss i DNT Oslo og Omegn! Foreningen håper på fortsatt godt samarbeid – også i forbindelse med ulike oppgaver knyttet til Dølerud.

Turhilsen

Janet Bydal
Inspektør Marka
DNT Oslo og Omegn

DNT Oslo og Omegn

NYTT fra styret!

Flerbruksplan for Oslos kommunes skoger

ØV deltar i arbeidet med å utarbeide en ny flerbruksplan for Oslo kommunes skoger. Først skal det utarbeides justerte mål og retningslinjer for drifta. Her er det opprettet fire arbeidsgrupper som tar for seg temaene: Arrangement, ferdsel og brukerinteresser; kulturlandskap, jordbruk og kulturmiljø; skogbruk; og anlegg og arealbruk. ØV har sammen med Naturvernforbundet spilt inn forslag om at det opprettes «nøkkelbiotoper for friluftslivet», områder som brukes særlig mye til friluftsliv.

Reguleringsplanarbeid og planprogram Lutvann Leir

ØV har uttalt seg om planprogrammet for utbygging av Lutvann Leir. ØV mener at dersom Lutvann leir fylles med store bygningsmasser, vil dette influere negativt på landskapet. Vi ønsker derfor at det unngås høyhus og at bebyggelsen trekkes noe bort fra yttergrensen av leiren, slik at det blir plass til en vegetasjonssone som reduserer innsynet utenfra. Vi ber også om at de geologiske forholdene utredes, i tilfelle større sprengningsarbeider kan komme til å påvirke lekkasjene til jernbanetunnelen Romeriksporten fra Puttjerna og Lutvann – som ennå ikke er stoppet. ØV mener at effekten av en massiv utbygging i Lutvann leir må utredes med hensyn til effekter på friluftslivet. En økning av forsvarsaktiviteter kan øke frykten for at området kan bli et ytterligere utsatt terrormål, og det kan være til hinder for bruk av området som friluftslivsformål.

Syklister må bruke hue

Østmarkas Venner var sammen med bl.a. sykkelorganisasjonene med i forberedelsene til sykkelkampanjen «Bruk hue – vis hensyn» som gikk av stabelen 24. august i år. Formålet med aksjonen er å dempe konfliktene mellom gående og syklende i Marka. Det er utarbeidet 10 sykkelvevregler som skal hjelpe den enkelte syklist til å ta de nødvendige hensyn. I tillegg har kampanjen formulert tre gode råd til de som ferdes til fots, slik at alle kan bidra til trivselen i Marka. Svært mange har stor glede og helsemessig nytte av å sykle i Marka, og sykling har sin helt naturlige plass på lik linje med andre marka-aktiviteter. Men aktiviteten må utøves på en slik måte at folk føler seg trygge og uten at naturen skades unødig.

Etter forslag fra Østmarkas Venner har Oslo kommune vedtatt at de ønsker en nasjonalpark i hjertet av Østmarka. Vi ønsker at våre medlemmer og andre Marka-travere skal bli kjent med disse unike områdene og bakgrunnen for verneforslaget.

Utsikt fra Tonekollen
over turområdet.
Foto: Bjarne Røsjø

Østmarkas Venner inviterer til guidet tur

Søndag 14. september kl. 10.30
fra parkeringsplassen på Bysetermåsan.

Guide på turen blir Sigmund Hågvar med flere

Vi går nordover via Branntårnet på Kjerringhøgda, som har en flott utsikt over den framtidige nasjonalparken. Videre går vi blåstien til Vangen, hvor vi tar en rast med mulighet for servering. Fra Vangen går vi stien til Tonevann. De som ønsker det kan eventuelt ta turen opp på Tonekollen, som er Østmarkas åttende høyeste topp.

Turen kan avsluttes med kaffe og noe godt å bite i på Vangen. Deltakerne kan selv velge veien eller stier tilbake til Bysetermåsan.

Dette er en tur som tar 4-5 timer og passer for alle. Ta med noe å drikke og niste, og ha på godt fottøy.

A man with a beard and a cap, wearing a light-colored jacket and dark pants, is walking through a forest. He is looking down at the ground. The forest is dense with tall trees and mossy ground.

Under sine vandringer
i Østmarka kom Sverre
M. Fjelstad – her
fotografert et annet
sted i Østmarka – over
ei koie ved Tretjerna.
Hvem bygde koia?
Foto: Cathrine Søberg

Hvem bygde «Knøttet»?

I den østre delen av Spinneren friluftslivsområde ligger Tretjerna. Ingen av dem er store eller på noen måte spesielle, men for markavennner som ferdes i disse traktene er de likevel betydningsfulle. Vi kan nesten si at de frisker opp i et ellers litt ensformig myrlandskap.

I 1950-årene, under arbeidet med ringmerking av fugler (for Stavanger Museum), holdt jeg stadig til ved Tretjerna. Da brukte jeg gjerne en liten koie som standkvarter. Den lå rett opp og øst for bredden av det nordligste tjernet. «Knøttet» kalte jeg den. Navnet var godt, for den var så knøttliten at kun én person med små krav til komfort kunne overnatte i den.

Det litt merkelige var og er at jeg aldri så ett menneske i eller ved Knøttet i de årene jeg brukte koia til overnatting. Jeg aner derfor ikke hvem som bygde den. Selv om et foto-

grafiapparat var obligatorisk utstyr under ringmerkingsarbeidet, «glemte» jeg dessverre å ta bilder av Knøttet.

Mitt spørsmål til leserne er derfor: Har noen et bilde å tilby til «Nytt fra Østmarka»? Ellers er jeg takknemlig for opplysninger om hvem som bygde den. I dag er det knapt mulig å finne rester etter den vesle koia.

Sverre M. Fjelstad

De som har opplysninger kan ta kontakt med redaksjonen.

Dette vet vi om ulven i Østmarka

Av Jan Husklepp Wilberg, Statens naturoppsyn
og Øystein Flagstad, Rovdata, NINA

Et ulvepar etablerte seg i Østmarka vinteren 2012/2013. To ulver ble sporet sammen på sporsnø, og det var tydelige revirmarkeringer (urinering høyt og skrapinger) som viste at de hadde etablert seg på permanent basis. Det er nok første gang på over hundre år at det har skjedd etablering av revirmarkerende par i dette området.

Etter at rovdirene ble utryddet fra det meste av landet på slutten av 1800- og utover 1900-tallet, var gaupa den første arten som igjen etablerte seg i Østmarka, med jevnlig tilhold siden 1990-tallet. Bjørn har vi ennå ikke registrert her i nyere tid.

Den skandinaviske ulvestammen har vært i kontinuerlig vekst på 1990- og 2000 tallet, og sist på 90-tallet fikk vi etablering av blant

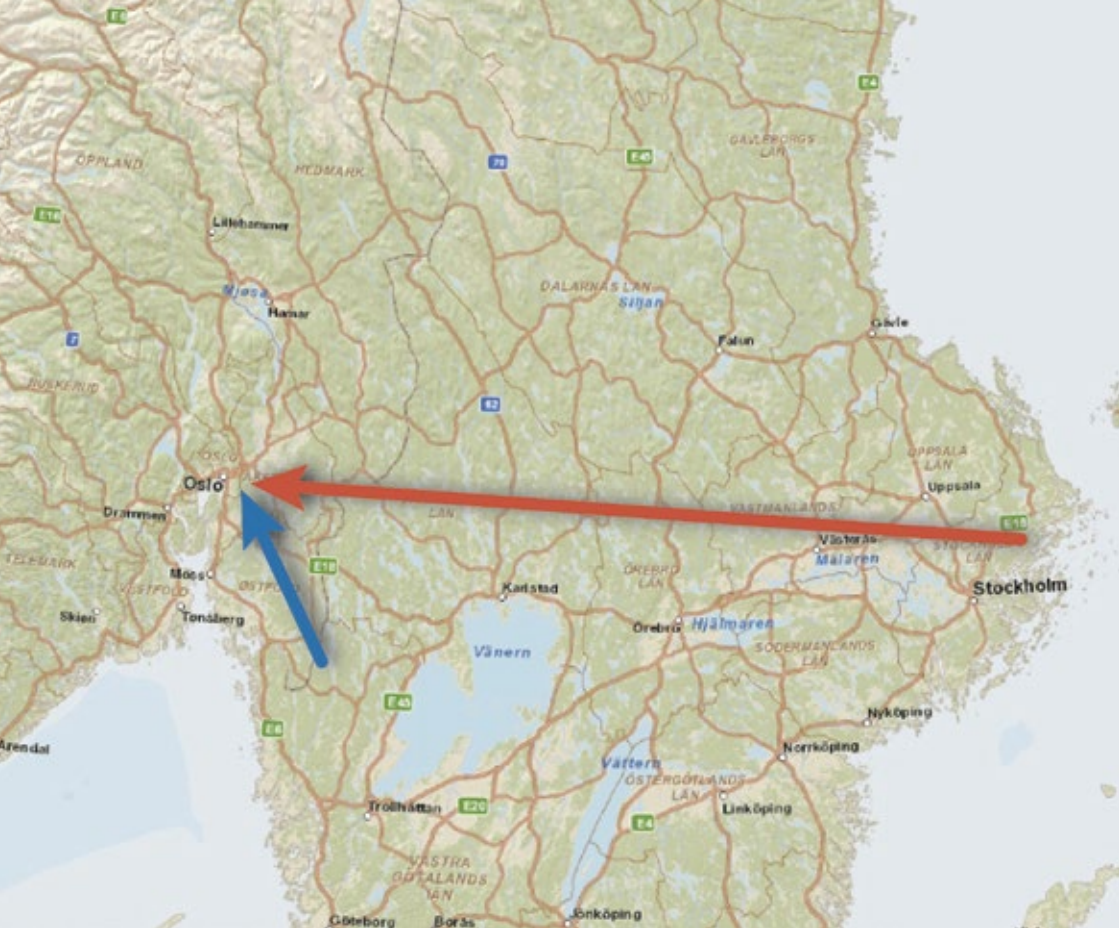
annet «Mosseflokk», som hadde revir i Østfold vest for Glomma og sør for E18. Det har vært streifuly innom Østmarka ved flere anledninger, men ingen har slått seg ned over lengre tid og etablert revir.

Det ble funnet DNA etter hanulven som nå har etablert seg i Østmarka første gang i august 2012, og fra tispå rett over nyttår 2012/2013. Vinteren før Østmarka-paret etablerte seg, var det en annen hanulv som hadde tilhold i Østmarka over en periode på to måneder. Denne ulven kom østfra i midten av februar 2012, og ble sporet av Statens naturoppsyn (SNO) fra Aurskog-Høland, gjennom Trøgstad over isen på Øyeren og inn i Enebakk, etter at den først ble fanget opp på et viltkamera sør i Høland.

Det var mange nyhetsoppslag om denne ulven både i lokal- og riksmidia, hvor den ble døpt «Østmarka-ulven», blant annet fordi den tok en elghund bare 1 km fra bebyggelsen ved Lindeberg i Oslo. Ulven forsvant imidlertid ut av Østmarka i nordlig retning, midt i april 2012. Den ble, med bakgrunn i mange obser-

En av Østmarka-ulvene. Foto: Ivar Johannes Knai

Kartet viser opprinnelsesrevirene til ulveparet i Østmarka (© Rovdata).

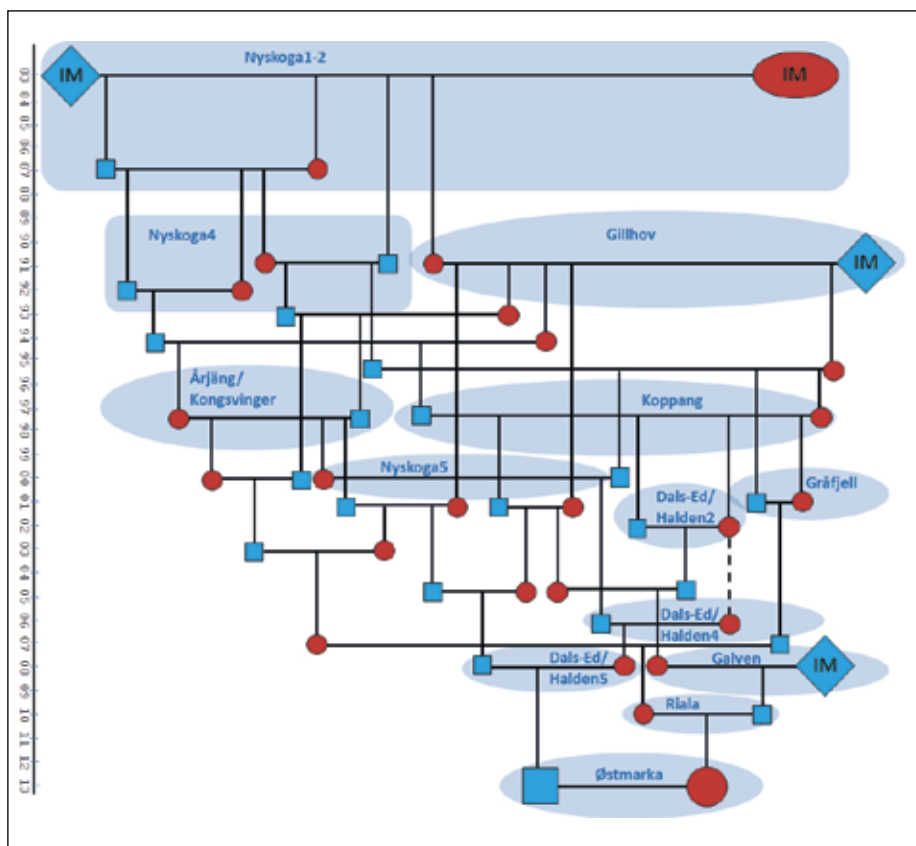
vasjoner, foto og DNA-analyser fulgt nordover gjennom Norge opp til Møre og Romsdal og Sør-Trøndelag, alt i løpet av et par ukers tid. Ett år etter, på våren 2013, ble denne ulven skutt på skadefelling i forkant av beitesesongen ved Agdenes rett på sørsiden av Trondheimsfjorden, nå med navnet «Agdenes-ulven».

Hvor kommer ulvene fra?

DNA-analyser foretatt av Rovdata viste at «Agdenes-ulven» var en ung hanulv fra Dals-Ed – Halden reviret, et grenserevir mellom Norge og Sverige sør-øst for Halden.

Hanulven som er i Østmarka nå er en bror til denne, mens tisper kommer fra Riala-reviret nord for Stockholm. Så i dette tilfellet er det tisper som har vandret lengst, før den har funnet et egna område å slå seg ned i.

Fra DNA-analyser kan en si noe om slektskap mellom ulver og hvilket kjønn de har. Man kan derimot ikke si noe om alder. Med bakgrunn i slektskap og kunnskap om ynglinger i opprinnelsesrevirene, kan Østmarka-ulvene likevel anslås til å ha vært 2-3 år (tisper) og 3-4 år (hannen) gamle våren 2013.

Figuren over viser stamtavlen og opphavet til Østmarka-ulvene helt tilbake til reetableringen av den skandinaviske ulvestammen i 1983 (© Rovdata; se artikkel fra 6. februar 2013 på www.rovdata.no)

Fra DNA ble det også lagd en stamtavle for begge ulvene i paret. Ved å følge DNA-sporret tilbake i tid, ble det blant annet slått fast at slektninger av begge ulvene oppholdt seg i Østerdalen i Hedmark bare to generasjoner tilbake i tid. Tispas morfar er født i Gråfjellsreviret, mens hannens mormor er født i Koppangsreviret.

Gensporet forteller også en slektshistorie med flere vandringer over riksgrensa mel-

lom Norge og Sverige. Som resten av den sør-skandinaviske ulvebestanden, kan også disse individene tilbakeføres til ulver som vandret inn fra Finland/Russland.

Valpekull våren 2013

Våren 2013 ble det født et valpekull i Østmarka. Paret hadde blitt til en flokk. Eksakt hvor mange valper som ble født er det ikke så godt å si noe sikkert om, men fra sporinger, DNA og bilder fra viltkamera (Scand-

Østmarka, utsikt nordover fra branntårnet på Kjerringhøgda ved Bysetermåsan. Et flott utsiktspunkt sentralt i Østmarka, hvor en kan se det meste av reviret til Østmarka-ulvene, og mer til. Foto: Jan H. Wilberg (SNO)

lynx/NINA), ble det påvist minimum tre valper som fortsatt var i flokken vinteren 2013/14.

Det er pr. i dag ikke kjent om det har kommet nye valper i 2014. Det er imidlertid ytterst sjelden at et intakt ulvepar som har ynglet én gang ikke følger opp med yngling året etter. Så dersom begge foreldrene fortsatt er i live, er det svært sannsynlig at et nytt kull er født. Når det gjelder valpene født i 2013, kan en nå forvente de har vandret ut på leiting etter egne områder å slå seg ned i. Anslagsvis 80 prosent av alle ulvevalper født i skandinaviske revir forlater føde- reviret rundt ett års alder, mens resten gir seg ut på vandring utpå høsten og vinteren i sitt andre leveår. Mest sannsynlig har valpene fra Østmarkareviret gått i østlig retning inn i Sverige, noe som er vanlig fra norske

revir, mens valper født i svenske revir gjerne går motsatt veg.

Hvilke områder bruker ulvene?

Østmarkareviret er et relativt lite ulvevir, blant de minste som er registrert i Skandinavia. Det berører kommunene Ski, Oslo, Lørenskog, Rælingen og Enebakk. Om en trekker Enebakkveien som en grense i sør, Oslo i vest, bebyggelsen i Lørenskog og Rælingen i nord og Øyeren i øst, er det i underkant av 250 kvadratkilometer tilgjengelig. Områdene sentralt i marka i kommunene Enebakk, Lørenskog og Rælingen, ser ut til å være det som brukes flittigst. Skogområdene (Sørmarka) og kulturlandskapet på sørsiden av Enebakkveien inn i Ski/Enebakk/Hobøl/Spydeberg ser ikke ut til å være tatt i bruk. Det er heller ikke sporet på snø eller funnet DNA etter ulvene utenfor selve Østmarka.

Hva spiser Østmarka-ulvene?

Det er ikke gjort detaljerte byttedyranalyser i Østmarka, men en kan forvente et kosthold likt det en finner i sammenliknbare ulverevir i Skandinavia, dvs. at det er elg som er viktigste matkilden. I et så vidt lite revir som Østmarka, vil ulven gjøre et betydelig innhogg i elgbestanden. Det vil bli mindre elg igjen til jegerne, noe det er viktig å ta hensyn til i elgforvaltningen i området gjennom et redusert jaktuttak.

Om man undersøker avføringen fra ulv, ser en at det er mye elghår i denne. Men også rådyrhår og rester etter bever er vanlig. I et såpass rådyrtett område som Østmarka kan en også vente at ulvene vil supplere elgutaket med en del rådyr, samt bever og noe annet småvilt. Ulv kan endog ta grevling og rev, men det er ikke ofte den spiser opp reven.

Forholdet til friluftsfolket i Østmarka

Det er mye ferdsel i Østmarka, folk går turer til fots på de mange stiene, og de går på ski i de flotte skiløypene. Det er likevel ikke mange som har sett noe til ulvene. Det kommer inn meldinger og observasjoner til SNO og Rovdata, noen synsobservasjoner, men mest funn av spor og av ulvemøkk. Enkelte har også fanget ulvene på bilder fra viltkamera. En person har også klart å få flotte foto med vanlig kamera (se artikkel annet sted i bladet). Det er likevel påfallende få synsobservasjoner, og Østmarka-ulvene ser ut til å holde god avstand til folk. Østmarkas kuperte og skogkledd landskap innbyr

til nettopp dette. Det er såpass ulendt at folk stort sett følger stier og merka løyper nede i dalene og langs vann og vassdrag.

Mange har med seg hund på tur, også løse når det ikke er båndtvang. Det er likevel ikke rapportert om mange hendelser hvor ulvene har angrepet hunder. En elghund ble skadet tidlig på høsten 2013, men ellers er det ikke meldt inn skadde eller drepte hunder etter etableringen av paret vinteren 2012/13. Det kan være stor forskjell i ulike ulverevir på hvordan de møter hunder. Hanulven som var i Østmarka vinteren 2012 tok livet av 2 hunder, og jaget etter flere andre. I andre revir kan det være flere angrep på hunder enn det vi så langt har sett i dette området. Med det omfanget det er av turgåere/skiløpere med hunder, i bånd eller løse, er det ikke tvil om hunder er relativt nær ulvene jevnlig, uten at det ser ut til å komme til konfrontasjoner. For å være på den sikre siden, er det likevel å anbefale at turgåere holder hundene sine i bånd, eller i nærheten, når de er på tur.

Ser du ulvene eller spor etter dem, meld gjerne fra til Statens naturoppsyn, eller legg inn observasjonen din via Rovdata sin hjemmeside, på <http://www.skandobs.no/>.

www.naturoppsyn.no e-post: jan.huseklepp.wilberg@miljodir.no
www.rovdata.no Skandobs: <http://www.skandobs.no/>

Høstmøte: Markaloven 5 år – er Østmarka fortsatt i fare?

Bygging av vei til Drettvann sommeren 2014

Torsdag 6. november kl. 19.00 på Skullerudstua

Innledning

Spennende paneldebatt

Spørsmål fra salen og dialog

Tradisjonen tro byr vi på kaffe og wienerbrød!

Alle er hjertelig velkomne til spennende møte!

For nærmere informasjon om programmet
se våre nettsider: www.ostmarkasvenner.no

Opplevelser i ulveskogen

Tekst og foto: Ivar Johannes Knai

Jeg vokste opp med jakt som tradisjonell matauke i Sørkedalen på 1970-tallet. Det å kjenne dyrene i skogen; deres leveområder, deres trekkruter og deres sanser, og det å kunne overliste dem og komme hjem med bytte til matskapet og en fornøyd mor, det gav frydefull følelse av mestring. Men ulven er noe ukjent og utfordrende. Ingen kan snike seg innpå en ulv – eller?

Dachs i ulvespor – ulveparet i Østmarka går sammen i februar 2013

Noen fortalte meg at det var ulv i Østmarka. Utrolig!!! En nær bekjent kunne fortelle at han faktisk hadde sett ulven. Kom rett forbi ham på elgposten. Jeg ble både misunnelig – og nysgjerrig!

Da jeg var gutt, var ulven utryddet i Norge. Faren min fortalte om ulveskinnsjelsene på gården Knai i Hurdal da han vokste opp på 30-tallet. De ble lånt bort til innspillingen av Tante Pose-filmen, og kom aldri tilbake. Jeg leste om ulvetidene på 1800-tallet og tenkte med sorg at ulv vil jeg aldri få oppleve. Mikkel Fønhus sine romaner og Sverre M. Fjellstads tv-programmer «Naturmagasinet» var fulle av naturromantikk, men også av sorg over en natur som var i ferd med å gå tapt.

Da jeg hørte om ulven, bare måtte jeg ut i Østmarka for å se selv. Allerede i februar 2013 fikk jeg se spor av to ulver som hadde funnet hverandre og gikk sammen. Forskerne begynte å snakke om valpekull i Oslo-marka for første gang på – hvor lenge?

Forsøke å forstå ulven

Allerede kvelden i forveien – når sekken blir pakket – løper tankene løpsk: Hva foregår akkurat nå? Hvordan leves livet i en ulveskog? «Blir alt annerledes?».

Man blir skjerpet. Får behov for å vite mer.

Mange ganger møtte jeg på sporene denne vinteren, da ulveparet la beslag på Østmarka. Gikk aldri etter dem. Ville ikke forstyrre: «Hvis de har tatt en elg og jeg skremmer dem, blir de bare nødt til å ta en ny, og de må eksponere seg enda mer for eventuelle tjuvjegere!» Det ville være dumt.

Utrolig spennende å se hvordan ulvene bruker terrenget. Går ofte nede i en dal, langs en bekk, ut på isen og over vann. Går gjerne langs skiløper og veier. Legger igjen sine visittkort mange steder langs rutene de bruker for å patruljere «sin skog».

På slutten av vårvinteren var det spennende å se hvordan aktiviteten begynte å konsentrere seg i en bestemt del av Østmarka. Masse elg, rådyr og bever. Ulvens yndlingsmat. Ideelt hi-område. Har jeg begynt å forstå ulven? Men sommer- og høstturene gav ingen slike bekreftelser. Ulven beholdt sine hemmeligheter. Men snart ville det være vinter, sporsnø og nye muligheter til å besøke denne hemmelighetsfulle, gjeninnflyttede naboen!

Ulven har plumpet i bekkeoset

Ulven har markert solid i et område med mye vilt – er det her i nærheten de vil lage hiet sitt?

Om å ha flaks – og om å «smøre» flaksen litt

Det er mars og mildvær. Skogen er snøbar med våt og myk skogbunn. Ingen kvist knekker, og ingen lyng rasper når du beveger deg. De myke og lydløse klærne fra rådyrjakta sist høst blir tatt fram. En plan formes. Kart, flyfoto og vindretning studeres. Jakten planlegges; komme ubemerket opp over små åser og bakkekammer. Stå stille på alle punkter med oversikt over små flater og myrer.

Umiskjennelig, høybeint og grått – skulle ikke forundre meg om det er selveste Frøya!

Østmarka er tett og uoversiktlig. Ideelt for et dyr som vil unngå mennesker. For å møte ulven må man ha en helt usannsynlig flaks. Men det er lov å drømme og leve i troen. Og forsøke å «smøre» flaksen litt. Som faren min pleide å si: «Det var på vona gjort, sa mannen – han skaut på månen!»

Tredje bakkekammen smyges forsiktig. Hodet opp over kanten. En myr nedenfor. Glissen småskog på andre siden.

Dyret som beveger seg på den andre siden av myra er umiskjennelig, høybeint – og grått! En kjent form, men ruvende i terrenget på en måte jeg aldri har sett før. Et synsinntrykk som fester seg og sprenger kjente grenser. Er dette virkelig!? Bare noen sekunder, men kameraet er klart. Helt utrolig! En vakker pels med flotte grånyanser er foreviget.

Jeg blir sittende, og et par timer går fort. Kanskje kommer flere i samme spor? Det er

vanskelig å fordøye at ulven virkelig viste seg fram. Det går opp for meg hvor lite jeg selv har trodd på det. Bildet av den grå pelsen på 90 meters avstand vinner nok ingen fotokonkurranse. Men for meg er det et utrolig bilde – et bilde jeg aldri trodde jeg skulle få.

Det er blitt høylys dag, ingen flere ulver har vist seg, og kursen går mot sykkelen i veikanten et godt stykke unna. Fortsatt smygende og nesten lydløst over den myke skogbunnen.

Plutselig, et utrolig møte

Plutselig knaker og braker det voldsomt i skogen, hører at det er elg i vill fart, og tenker at det er jeg selv som har støkket den. Ser skyggen av et stort og ett mindre dyr på vei mot meg: «Må være elgu og kalv!»

Kameraet er igjen klart! Håper å få noen fine bilder – først av kua og deretter kalven. Utløseren holdes nede. Syv bilder av det første dyret, stopper svingebevegelsen og fanger opp det andre. Men – HVA I ALL VERDEN!!!!

Ulv!!! Helt oppe i hasene på elgen. En situasjon det er vanskelig å ta inn over seg i løpet av de 2-3 sekundene dette varer. Et dyr som virker uvirkelig spenstig og som nærmest svever over alle hindringer.

Ulv liker åpenbart ikke lyden av et kamera! Fenris – for det han jeg tror det er – avbryter brått jakta og flykter vekk fra den skremmende lyden. Elgen fortsetter sin ville flukt.

Enda en bevegelse i øyekroken. 30 meter bak elgen og den flyktende ulven. ENDA EN

Elgen i full fart på 10-11 meters avstand

ULV!!! To ulver rundt meg! Synsinntrykket bryter alle tidligere erfaringer. Disse dyrene er alt for store og alt for raske – OG SÅ NÆRE!!! Det er ikke snakk om «å se ulv», men å være blant dem!!! Kameraet lever sitt eget liv og det blir 5-6 bilder også av denne ulven.

Denne ulven ser maken vinkle til høyre, og svinger selv. Har ikke merket meg. Skjønnere antakelig ingen ting av hva som foregår. Ulven dukker under et vindfall og spretter opp på andre siden – helt opp på bakbeina for å følge med på hvor det blir av maken – og forsvinner i et stort byks.

Ulv nummer to har vakre grånyanser i pelsen. Det virker kjent. Er det dagens andre møte med Frøya!?

Jeg tror Frøya vil krysse en åpning, men mens jeg venter får jeg plutselig se et stort og bredt ulvehode bare 60 meter unna oppe i en skråning. Ulven ser i min retning. Ser ut som hun sitter. Kameraet vil ikke fokusere. To skritt fram fra barhenget. Da ser hun meg og skjønner antakelig for første gang at det er et menneske som har kommet uanmeldt på besøk.

Ulv liker ikke uanmeldte besøk, selv om de med vitende og vilje har slått seg til i et na-

Ulv nummer to kommer tett på. Øyne og ører fokusert på maken, som overraskende avbryter elgjakta

bolag med mye folk. Kroppsspråk som et rådyr. Entydige signaler: «Jeg vil vekk!!!»

Spor på en av Østmarkas siste snøflekke forteller meg senere at revirparet i Østmarka sammen forlater åstedet, mot sør, mot Enebakk.

Og elgen? Bildene forteller at det ikke var noen elgku, men antakelig en ung elgokse. Med sprikende klover forsvinner den i motsatt retning av ulvene. En uke senere fulgte jeg de sprikende klovene et stykke fram til en vannkant hvor elgen trolig har lagt på svøm.

Refleksjoner over livet i ulveskogen

Med en utrolig flaks fikk jeg to møter på samme dag med vår hemmelighetsfulle nabo, ulven i Østmarka. Men for å ha slik flaks må man jo være til stede og bruke noen dager og timer – drevet av HVA?

Naturopplevelsen er stor bare ved å gå i en ulveskog, selv uten å se den. Det er noe spesielt ved ulven. Det er noe med ulvens tilstedeværelse som utfordrer oss.

Skoleklasser strømmer til Østmarka. Folk leser om ulven i aviser og bøker og engasjerer seg i debatter som aldri før. Det foregår en kunnskapsoppbygging i befolkningen om

ulv og natur som vi kanskje ikke har sett maken til siden «Naturmagasinet» til Sverre M. Fjellstad.

Ulven synes å vekke til live en liten del av vårt gamle forhold til naturen. Den får oss til søke kunnskap og ferdigheter – for å vite hva som er farlig, for å oppleve mestring og for å føle trygghet. I prinsippet helt det samme som når vi i det moderne samfunnet utvikler kunnskap og ferdigheter for å mestre moderne biltrafikk, og føler oss relativt trygge til tross for farene.

Dette er viktig. Økt kunnskap om sammenhengene i naturen er avgjørende for å ta vare på de økosystemene som vi selv er en del av og avhengig av.

Som om ikke dette skulle være nok, kan det virke som om ulvens tilstedeværelse provoserer fram refleksjon og bedre kunnskap om oss selv. Hvorfor reagerer mange så kraftig? Og så ulikt? Er ulven symbol for trusler mot vår identitet? Og/eller for en samfunnsutvikling vi ikke liker? En utvikling som vi forstår at ikke er bærekraftig? Kan det være at begge sider i ulvedebatten drives av en sunn skepsis til de samme, dominerende utviklingstrekk i verdenssamfunnet? For noen symboliserer den kanskje krefter utenfra, som truer tradisjonelle levesett som i generasjoner har bevist sin bærekraft. For andre blir den et symbol på alle overgrepene mot naturen som skjer verden rundt.

For meg som vokste opp på 1960- og 70-tallet var forgiftning av rovfugler, som vandrefalken, et klart tegn på at menneskeheten gjorde mye feil. At vandrefalken nå er tilbake tolkes som indikasjon på at naturen er

friskere, og at menneskeheten kanskje gjør noe riktig.

Slik også med ulven. Vi mennesker søker «instinktivt» slike bekreftelser på at verden er i orden og at vi kan sove trygt. Stadig oftere får vi dessverre bekreftelser på det motsatte. Særlig alvorlige synes klima- og miljøutfordringene å være. De truer oss alle. Men det er også en trussel mot oss alle, hvis tradisjonelle bygdesamfunn endres og rases i forlengelsen av en elle vill globalisering og markedsliberalisme. Egentlig er vi i samme båt, truet av de samme utviklingstrekk. Å kjempe for eller mot ulv er feil bruk av energi, som i stedet bør rettes mot de virkelig store utfordringene.

Det er ikke rart at vi blir fascinert av ulven. Det er noe helt spesielt ved den. Den utfordrer og provoserer oss i dag, slik den har gjort til alle tider. På en viktig måte. Også uten at vi noen gang får se den. Den lever i tankene og har virkelig fortjent sin sterke symbolske posisjon i historien og kulturen.

Men for en bonus det var – også å få se den! I massiv kraftutfoldelse på kloss hold. Kan egentlig ikke beskrives! Det føles som et stort privilegium å ha tilgang til «livet i en ulveskog»!

Men, er den ikke bare et dyr – som holder hjorteviltet friskt og bestandene på et mer passelig nivå, som jager reven så skogsfuglen kan få en sjanse, som generelt har en viktig jobb å gjøre, litt oftere enn hvert hundrede år, i prinsippet over hele landet? Og som er redd mennesker?

Er Østmarka bærekraftig med ulveflokk?

Av Einar B. Rønneberg

Etter kort tid med ulv i Østmarka, og en betydelig nedgang i elgbestanden, dukker nå spørsmålet opp om det er bærekraftig med en ulveflokk i Østmarka. På 1990-tallet vekket ulven min store begeistring, den gang det kun var russisk streifulv her i Norden. Først noen år senere, etter å ha fulgt ulvedebatten, ble jeg klar over at ulven isolert sett ikke bare kan betraktes som et flott og staselig rovdyr.

I en nylig publisert doktorgradsavhandling av Barbara Zimmermann, Høgskolen i Hedmark fremlegges mye ny kunnskap om ulv i Skandinavia. Dette er i samsvar med annen informasjon/dokumentasjon i Norden, men

resultatene har likevel fått internasjonal oppmerksomhet.

Ved å følge opp ulveflokker med hjelp av GPS-halsbånd har det Skandinaviske Ulveforskningsprosjektet SKANDULV blant annet dokumentert at det i all hovedsak er de voksne ulvene, det vil si lederhannen og ledertispe, som forsørger flokken med mat. De dreper derfor mer enn det de trenger selv, i snitt omtrent 3 ganger mer enn hva deres matbehov vil tilsi. For en stor ulveflokk med 5-7 valper dekker de voksne bare så vidt energibehovet eller ligger til og med under det, mens det kan kalles «overskuddsdreping» for små ulveflokker og revirhevdende ulvepar som ikke har valper.

Ulven dreper i følge forskere for det meste bare elgkalver, fra disse er nyfødte i månedsskiftet mai-juni, til langt ut på høsten. En av mange GPS merkede ulver ble overvåket av forskerteam i Sverige i 30 dager under en sommer. På denne ene måneden drepte denne ulven 26 elg/kalver.

Overføres deler av disse observasjoner til Østmarka-ulven blir resultatet etter mitt syn at nesten alle elgkalvene blir drept. Med dette som resultat, mener jeg at nesten hele årskullene av elgkalver i 2013 og 2014 kan bli ulvedrept og at hele elgstammen eldes, samtidig som den minsker.

Ulven spiser mest elg, og det er særlig elgkalver som er utsatt. Illustrasjonsfoto

Vi må forberede oss på å måtte se langt etter Skogens konge i Østmarka de neste årene, frykter artikkelforfatteren. Illustrasjonsfoto: Sverre M. Fjelstad

En antar at en ulveflokk dreper tilsammen ca.100–144 elg i året. I doktorgradsavhandlingen til Barbara Zimmermann utgjør elg 95 % av ulvens kjøttbehov (næringsbehov). Om vinteren utgjør elgkalv (< 1 år) 73 % av alle ulvedrepte elger. Sommermenyen til ulv er elgkalver og atter elgkalver med 90 % av alle ulvedrepte elger..

Elgbestanden i Østmarka og Skandinavia er regulert gjennom målrettet forvaltning, ikke slik enkelte hevder at elgstammen er nærmest ukontrollert. I en årrekke har tusenvis av mennesker gjennom generasjoner benyttet Østmarka til avkobling og friluftsliv. For de fleste har dette vært en berikelse, og har betydd mye også sosialt for store grupper.

Uansett utfall, må dessverre vi Østmarka-elskere allerede forberede oss på å måtte se langt etter Skogens Konge de neste årene. Erfaringene fra andre betydelig større og åpne skogsområder i Hedmark og Värmland (Sverige) viser denne triste utviklingen i områder med ulverevir.

Østmarka-elskere og mange av oss som er medlemmer av Østmarkas Venner ønsker tross alt et rikt og balansert dyreliv. Fasiten for Østmarka vil vise seg kanskje allerede innen 1–2 år:

Ble ulven en berikelse eller en katastrofe for naturperlen Østmarka?

Min første tur i Østmarka for 70 år siden

Av Torstein Hervland

På en tur i påsken 2014 ble jeg sittende på fjellet ved Rundvann i Østmarka og minnes min første tur dit. Den var så spesiell at jeg tror andre vil ha glede av å høre om den og kanskje kjenne seg igjen.

Historien begynner med at tyskerne hadde tatt skolen vår på Holtet og vi gikk på omgang i ulike lokaler. Gutteklassen som jeg var med i, gikk i menighetssalen i Bekkelaget kirke. Naturlig nok måtte vi ha samme lærer i alle fag. På våren lot vår lærer, *Birger Hegna*, dørene stå oppe til furuskogen utenfor. Hvis han hørte en av trekkfuglene så sa han for eksempel: «Hører dere den, gutter, det er bokfinken, nå går vi ut og ser på den».

En morgen sto Hegna som vanlig med tollekniven i beltet, og med kritt tegnet han underlige streker på tavlen. Så viste han oss at det var et kart, og pekte på hvor vi var og hvor Rundvann var, og så sa han at nå går vi. Nøyaktig hvor vi gikk husker jeg ikke, men trolig gikk vi forbi Bekkelagsbakkene og over mot Skraperudtjernet og videre Trolldalsåsen til Rundvann. Underveis plukket han opp kongler, revemøkk og andre ting som han forklarte om.

Ved Rundvann fikk vi lov til å bade, og så ba han oss løpe vannet rundt barbent. Det var nok bare noen få som fullførte det. Etter å ha spist våre to rasjonerte brødsiver, knapest nok med pålegg, bega vi oss på tilbake-

turen. Jeg kan ikke huske at det var noen som fikk problem med skotøyet, men etter flere krigsår var det nok ikke alle som hadde gode sko. Da vi kom tilbake til skolelokalet, var det nok mange som hadde nok en kilometer videre hjem. At vi gikk et par mil til sammen er det vel liten tvil om, men jeg husker ikke at noen klaget på det. Det ble mitt første møte med Østmarka og langt fra det siste.

Hegna lærte oss også skosløyd. Den ene dagen skar vi sålelær etter støvlene som skulle såles. Læret ble lagt i vann, og dagen etter lærte vi både å plugge sålene og å sy. Han viste oss hvordan vi skulle lage bekatråd, men busta hjalp han oss med, for den var vanskelig å feste.

Jeg har hatt mange gode lærere, men ønsker på denne måten å ære minnet etter Birger Hegna som ga meg så meget, ikke minst det å bli glad i naturen.

Dette er skrevet etter mitt minne, kanskje noen av klassekameratene leser dette og kjenner seg igjen og kan komme med utfyllende kommentarer.

Birger Hegna var lærer ved Bekkelaget skole i en mannsalder og gymnastikkinspektør for Oslo skolene i flere tiår. Dette bildet er tatt utenfor Bekkelaget skole i 1955. Foto: Privat.

Østmarka har to skogsreservater som ligger i Rælingen og Enebakk kommuner. Vi arrangerer hvert år en guidet tur til den sørlige delen av Østmarka naturreservat, og ønsker nå at våre medlemmer og andre Marka-travere skal bli kjent med de nordlige deler av Østmarka naturreservat.

Matpakka nytes i reservatet. Foto: Johan Ellingsen

Østmarkas Venner inviterer til guidet høsttur til Østmarka naturreservat

søndag 12. oktober kl. 10.30

fra parkeringsplassen ved Myrdammen i Rælingen.

Guide på turen blir Johan Ellingsen

Vi går på umerkede stier til Bjørntjernåsen nordvest i Østmarka naturreservat. Turen går derfra via Bjørntjern og videre sørover rundt Tjuvstuåsen og tilbake til Myrdammen.

Dette er en tur som tar ca. 5 timer, og den passer for de fleste som er turvante. Ta med noe å drikke og niste, og ha på godt fottøy.

SAS-Singairs og Oslo Telefonikerne rørte tilhørerne blant annet da de sang Nordahl Griegs «Til ungdommen».

Til minne om Norges største folkebevegelse

Tekst: Bjarne Røsjo Foto: Steinar Saghaug

– I dag hyller vi de ni Milorg-karene denne bautaen er reist til minne om. Men vi minnes og hedrer også de som reiste bautaen, og den samlede norske motstandsbevegelsen, sa professor emeritus Ole Kristian Grimnes i sin tale ved Milorg-bautaen 10. juni.

Okkupasjonshistorikeren Ole Kristian Grimnes var hovedtaler ved årets arrangement til minne om ni unge frihetsskjempere som ble ofre for Gestapo i 1945. Milorg-bautaen ved Sarabråten i Østmarka ble reist til minne om dem i junidagene 1946, og det har vært holdt minnearrangementer på stedet hvert eneste år siden den gang.

Milorg-bautaen bærer navnene til ni Milorg-jegere. To av dem ble skutt og drept under Gestapo-aksjoner 13. februar 1945. Seks andre ble fengslet, mens en sjuende var tatt tidlig-

ere. De ble alle henrettet på Akershus 17. mars.

Utsatte seg for dødsfare

Professor Grimnes la i sin tale vekt på at de ni Milorg-karene hadde meldt seg frivillig til å delta i sabotasjeaksjoner mot den tyske okkupasjonsmakten, og at de må ha vært fullt klar over hvilken risiko de utsatte seg for. Gjennom de første krigsårene hadde Milorg vært en tilnærmet våpenløs organisasjon, som bare forberedte seg på å gjøre en innsats under den endelige frigjøringen av Norge.

Sju av dem som deltok på minnestunden: Johan Ellingsen (t.v.) hilste på vegne av Østmarkas venner, og Ivar Ekanger hilste velkommen til hele arrangementet. Kai Ekanger har stått for arrangementet i hele 48 år, og professor Ole Kristian Grimnes holdt dagens hovedtale. Kirsten Høglund var gift med Arne Høglund, som lagde bautaens plakett i 1946. Elsa Nilsson hadde en bror i de falnes Milorg-tropp, og Evelyn Steens bror Adolf Bogstad var en av de som ble henrettet i februar 1945.

– Men i løpet av 1944 mottok Milorg store mengder våpen som ble sluppet ned fra fly. Samtidig gjennomførte organisasjonen en rekke sabotasjehandlinger. Militariseringen av Milorg førte til en kraftig skjerping av represaliene fra den tyske okkupasjonsmakten. Da det norske statspolitiets sjef Karl Marthinsen ble likvidert i Blindernveien 7. februar 1945, ble det for eksempel kunnngjort etterpå at hele 34 nordmenn var blitt henrettet, fortalte Grimnes.

Grimnes mente at vi derfor har god grunn til å tro at Milorg-karene som ble tatt en uke senere, hadde visst at de risikerte livet ved å delta i sabotasjeaksjoner. De satte med andre ord livet på spill med vitende og vilje.

Dermed har vi desto større grunn til å hedre dem. Han påpekte også at den samlede motstandsbevegelsen er den største folkebevegelsen Norge noen sinne har hatt.

Døden slo blindt

– Døden slo blindt på den tiden. Også Milorg-karene som slapp unna med livet i behold, hadde utsatt seg selv for stor risiko. Men jeg vil tro at de tenkte på hvorfor nettopp de fikk beholde livet, da de i 1946 satte opp bautaen til minne om sine venner, sa Grimnes.

Minnestunden på Sarabråten ble arrangert av Milorg i 20 år etter 1946. Deretter ble ansvaret overlatt til velforeningen på Bøler, og enda senere til Østmarkas Venner. Arrange-

Østre Aker Musikkorps spilte blant annet nasjonalsangen som avslutning på arrangementet.

mentet har flere ganger samlet opptil 500 deltakere, med et ekstraordinært stort oppmøte da Kong Harald V bidro til å samle over 1200 tilhørere i 2001. Neppe noe annet privat arrangement ved andre krigsminnesmerker har vært gjennomført hvert år helt fra krigens tid og har samlet så mange deltakere.

Østmarkas Venners leder, Johan Ellingsen, fant trøst i at verdens ledere bare fire dager tidligere hadde markert D-dagen for invasjonen i Normandie i 1944 og sagt «aldri mer». Men det er fortsatt god grunn til å markere viktigheten av fred, forsoning og ikke-vold på vår lille planet.

– Gjennom min jobb i Norges Vel reiser jeg mye rundt i verden, ofte i konfliktområder som har opplevd store menneskelige lidelser. Jeg synes det er riktig å minne om at det, kanskje i dette øyeblikk, fortsatt foregår overgrep og voldshandlinger som aldri når til mediens førstesider. Og ofrene taler ikke til oss gjennom bautaer reist av de som overlevde. Derfor vil vi i dag legge ned en krans ved bautaen,

til minne om disse unge guttene som ofret sine liv for vår framtid, sa Ellingsen.

Arrangør i 48 år

Årets minneseremoni ved Sarabråten ble arrangert i en form som etter hvert er blitt en fin tradisjon, med viktige bidrag fra korene SAS-Singairs og Oslo Telefonikerne samt Østre Aker Musikkorps. Sarabråten er et populært utfartssted og en travel gjennomfartsåre for både turgåere, joggere og syklist, men de fleste har heldigvis folkeskikk nok til å sette ned farten og passere på en diskret måte når et hundretall mennesker er samlet for å minnes de som ga sine liv for at vi skulle få lov til å leve i et fritt og uavhengig Norge.

Det går ikke an å nevne Milorg-bautaen uten å nevne ildsjelen Kai Ekanger, som har stått i spissen for Milorg-arrangementet ved Sarabråten helt siden 1967. Han har med andre ord rekruttert kjente hovedtalere til arrangementet i 48 sammenhengende år, og det er bare to år igjen til han feirer sitt eget femtiårsjubileum ved Sarabråten.

Vi inviterer barn og ungdom (ca. 8–15 år) på:
Oppdagelsestur i Østmarka
med naturveileder i SNO Live Danielsen

Live Danielsen

Foto: Nina Skramstad

Søndag 12. oktober kl. 11.00

**med oppmøte på parkeringsplassen
ved Sandbakken og retur til samme sted,
hvor pårørende kan hente barna kl 15.**

Ta med niste, turklær og sko som er tilpasset været.

Programmet for turen blir som følger:

Vi går fra Sandbakken mot Tømmerholtjern. Underveis på turen vil Live fortelle om dyr, fugler. Hun vil også lære dere å følge dyrespor.

Vi lærer å tenne bål med friksjonsvarme (med pinner uten bruk av fyrstikker). Det blir rikelig anledning til å spørre og undre seg over naturen og alt vi finner på vår vei.

Påmelding, inkludert navn og alder, til Helga Gunnarsdottir mobil 95 99 23 49 eller e-post: hegunna@online.no før 1. oktober.

Turen er forbeholdt våre unge medlemmer, samt barn og barnebarn av medlemmer. Vi håper på stor interesse, de første 15 til «mølla» får være med!

LEDIGE ROM!

VELKOMMEN TIL HULLETS INSEKTHOTELL!

Her har vi laget boplasser for naturlig forekommende arter av bier, humler, veps og andre småkryp som marihøner, biller, edderkopper, sommerfugler og fluer.

Mange arter har problemer med å finne boplasser, særlig i bymiljøer. Et insekthotell kan hjelpe dem!

I hule stengler og i hulrom i stokker og mursteiner kan de finne boplassene sine. Bier og humler legger et egg per celle, og fyller opp cellene med pollen slik at larvene skal ha noe å spise. Vepsene derimot fyller cellene med

andre insekter eller edderkopper, som larver ernærer seg på. Cellene separeres av leire, og i et strå kan det bli plass til mange larver.

Flere ville insekter vil hjelpe plantene i hagen vår med effektiv pollinering!

Du kan lett lage et insekthotell selv – dette hotellet er laget av Opa Arno Reinhart, og han har kun brukt materialer han fant på låven og i naturen.

Sjekk gjerne www.neudorff.de – eller NEUDORFF på facebook. Her finner du flere ideer.

Stefanie Reinhart

Hjelp oss å få flere medlemmer

*Gi bort et gavekort eller verv nye medlemmer, og hjelp oss å ta vare på Østmarka!
Jo flere medlemmer Østmarkas Venner får, jo bedre kan vi beskytte Østmarka mot
utbygging og andre trusler.*

Gavekort er en fin presang til jul, fødselsdager og andre merkedager. Et gavekort er en gave både til mottakeren og til alle andre Østmarka-venner som vil gi fremtidige generasjoner like gode muligheter til friluftsliv som vi har selv.

Medlemskap koster 150 kr for ett år. Også borettslag, bedrifter eller andre organisasjoner kan være medlem – da er kontingenten kr 300 for ett års medlemskap.

Ved å gi bort et medlemskap eller verve nye medlemmer er du med på å støtte vårt arbeid for Østmarka, samtidig som mottaker får god og nyttig informasjon om

Østmarka gjennom vårt medlemsblad «Nytt fra Østmarka» 4 ganger per år.

Du finner link til innmelding og gavekortet på www.ostmarkasvenner.no.

Bli medlem du også!

Du som vil støtte Østmarkas Venner, bli medlem! Skriv navn og adresse her, klipp ut og send til: Østmarkas Venner, Postboks 85 Nordstrand, 1112 Oslo

Navn:

Telefon:

Adresse:

Postnummer og -sted :

Kontingenten er kr 150 per år. Borettslag, bedrifter og organisasjoner kr 300 per år.
Blankett vil bli tilsendt etter innmelding.

Eller meld deg inn via: www.ostmarkasvenner.no

A photograph of a person fishing in a calm lake. The person is standing on a grassy bank, casting a line into the water. The background is a dense forest of tall, thin trees. The water is dark and reflects the surrounding greenery.

Ålmarktjern er ikke av de største, men opplevelsen kan likevel bli stor når du får fast fisk på flua.
Foto: Tor Ødemark.

Østmarka: Noe for enhver fiskers smak

Av Tor Ødemark

Østmarka formelig kryr av store og små vann, som gjør skogområdet til et eldorado for fiskeinteresserte. I forrige nummer fortalte vi om de viktigste fiskevannene i Østmarka, og her fortsetter artikkelen med nyttige råd og vink.

Det er ikke bare ørreten som gjør Østmarka til et fisker-eldorado. Hvis det er særskilte arter man jakter etter, arter man sjelden finner andre steder i landet, så kan Østmarka by på dette også. Noen av Nord-Europas fineste karpevann finner man i tilknytning til Østmarka, nærmere bestemt i Ulsrudvannet, Gjersrudtjern og Stensrudtjern. Her er fisk opp til 12 kilo tatt på stang! Det spekuleres også i om det kanskje finnes karpe i enda flere vann. Lenger sør i Europa er vekst-

vilkårene ganske mye bedre for denne arten, pga. varmere klima, men det er mer unikt at de når en slik størrelse så langt nord.

Det var forbudt å sette ut karpe i Norge, men i dag er artene blitt akseptert i norsk fauna, selv om det ikke er noe ønske om at de skal spre seg. Karpene er fredet, og det påbys gjenutsetting av alt man får. Men det finnes også andre, spennende arter som har funnet veien inn i to av de større vannene i

*Fra «Sølvpusen» i 2007: Dugnaden som gjorde Sølvdobla om til et interessant vann for fluefiskere.
Foto: Tor Ødemark.*

Østmarka. Dette er arter som enkelte jakter målrettet på i dag, men som i sin tid var like uønsket som karpene.

Canadarøye ble innført i Østmarka tidlig på 80-tallet og satt ut i blant annet Lutvann og Nøkle vann. Denne arten kan bli svært stor, og mye tyder på at den har overlevd og fortsatt formerer seg i begrenset antall. Den slippes ofte ut igjen av fiskere, etter å ha blitt målt og veid og fotografert. I Lutvann finnes også bekkerøye og stingsild, mens det i Nøkle vann går lake, krøkle, gjedde og ål.

Skraperudtjernet byr i tillegg på bekkeniøye, og i Ulsrudvannet kan man oppleve å få både karpe og karuss på kroken. Det har i tillegg blitt spekulert i om det en gang har

gått dvergmalle i Sølvdobla, men den er i så fall borte nå. I enkelte vann går det røye, og en rekke vann skjuler flere arter enn bare ørret. Østmarka viser uansett fram en artsrik fauna, om vi ser på alle vannene under ett.

Fire rene fluefiskevann

Så bør det nevnes at fire av Østmarkas vann nå er gjort om til rene fluefiskevann: Biritjern i Losby, innenfor reservatet og ikke langt fra Røyrivann; Grastjern nord for Steinsjøen og Tonevann; Smalvann ved Østmarkskapellet; og Tretjerna innenfor Sandbakken og rett ved Sør-Elvågas sørspiss. I disse vannene er det ikke lenger tillatt med mark, sluk eller andre fiskeredskaper enn flue (der snøret utgjør kastevekten, for å være helt presis).

I andre vann, som omtales som «moderne meitevann», er det tillatt å fiske med opptil tre stenger samtidig, mens andre vann igjen tillater fiske fra båt og/eller flytering. Informasjon om alt dette, i tillegg til bestands-estimer, antatt snittstørrelse, artene som finnes i hvert enkelt vann og andre detaljer man kan få bruk for, finnes i kartboka som utgis av Osломarkas Fiskeadministrasjon (OFA).

Kreps finnes i noen vann og vassdrag i Losby, samt i enkelte av de sørligere vannene i Østmarka. Det utstedes et lite antall krepsekort i de vann og vassdrag som tåler uttak. Forutsetningen er at man ikke har mistanke om, eller bevis på, krepsepest, som kan forekomme år om annet.

Fiske hele året

Hele året gjennom kan det fiskes i Østmarka, selv om det i gytetiden er forbudt å fiske i elver, bekker og utos. Det er som oftest mest å hente for fluefiskerne de første ukene etter isgang, når fjærmyggen begynner å klekke, og når den ene klekkingen overtar etter den andre, ettersom våren og sommeren nærmer seg.

Når varmen begynner å sette seg er det ofte kanonfiske i marka, men for meitefiskerne og slukfiskerne kan det være frustrerende å komme over klekkinger av ymse slag. Da er nemlig ørreten uimottagelig for alt annet enn det som klekker akkurat der og da. Trøsten for meitefiskerne kommer senere, i form av dager hvor ingenting klekker, men hvor en mark eller en spinner i enden av et snøre kan gjøre susen. Kanskje står det i andre enden av snøret en spent femåring på sin første fisketur. Og da med en pappa bak,

Fisken trenger ikke være stor for å være velsmakende. Denne lille ørreten ble tatt i Gørtjern. Foto: Tor Ødemark.

som inderlig håper at det biter innen to minutter, for da vil han kanskje aldri mer være alene om å ha fiskefeber i familien.

Man kan heldigvis ikke arresteres for å snakke varmt om en ideell organisasjon! Jeg vil derfor også anbefale OFAs nettside, som blant annet har et forum hvor likesinnede diskuterer fiskemetoder, krokstørrelser, klekkinger, fluebinding ... kort sagt et sted hvor det er lov å ha meninger om alt som har med fiske å gjøre.

Men her er det også tillatt å være nybegynner. Og det er ikke få helfrelste fiskere som har startet sin sondering nettopp her! Ikke sjelden har det stått noe sånt som: «Vi er en familie på to voksne og to barn (5 og 8), som gjerne vil ut i Østmarka, til et vann som ikke ligger lenger enn en time å gå fra parkeringsplass, hvor det er mulig å få fisk, og hvor det er en grei teltplass. Kan noen hjelpe oss?» I løpet av ett døgn kan de ha fått

Den første artikkelen av Tor Ødemark sto i Nytt fra Østmarka nr. 2/2014. Foto: Tor Ødemark / Kjell A. Hansen.

10 svar og like mange forslag. Slikt skapes det fiskeinteresserte (og nye) østmarkatravere av!

Sølvpusen i 2007

I 2007 ble det gjennom nevnte forum invitert til dugnad rundt Sølvdobla, etter at beveren hadde tatt seg godt til rette og forlatt vannet i en uryddig tilstand. Det ble innvilget midlertidig kjøretillatelse inn til vannet, bruk av båt ble tillatt for to dager, og det ble gitt tillatelse til øvrig opprydding. Av hensyn til insekts- og fuglelivet ble de døde trærne stående (som rene fôr-automater), mens de som hadde falt ble ryddet eller brukt til benker.

I løpet av disse to dagene ble det lagt ned omkring 60 dagsverk, som totalt sett gjorde at det ikke bare ble ryddet, men at det også ble laget bål- og rasteplasser. I tillegg ble det lagt til rette for fluefiske fra de ytterste myrflakene, i det som fortsatt omtales som «Trøstevann nr. 1». Det var nemlig slik at om man hadde vært en hel dag i marka uten å få fisk, kunne man bare stanse noen minutter ved Sølvdobla, så var den statistikken løst. Pro-

sjektet med oppryddingen ble senere døpt «Sølvpusen».

Som et apropos: Har man et ønske om å se gyteklar ørret på vei opp i bekken fra Sølvdobla, så kan det anbefales å ta med en sterk hodelykt, og gjerne en god lykt til, og besøke bekken etter mørkets frambrudd i oktober. Det er kort vei å gå, og det er sannsynlig at man vil se fisk i bekken. De skyr ikke noe der og da, og de kan berøres der de står i vannet.

Her er det krig på ordentlig!

Men i 2014 står vi overfor et tema som lever et tankekors. Hvordan skal vi få våre håpefulle til å ta en pause fra sine sosiale medier, fra PC, fra Playstation, Xbox og Gameboy, og få et pusterom (bokstavelig talt), dit det er krig på ordentlig? Mellom øyestikkere og sommerfugler, mellom fiskeørn og fisk, mellom kråker og andunger, mellom ulv og rådyr, mellom ulv og hundeeiere, mellom meitemark og fiskere, og mellom fiskere og fisk?

Selv er jeg bestefar og føler to generasjoners avstand til dette. Men nettopp derfor er det jeg med stor glede ser at så mange benytter marka til aktiviteter som blant annet fiskeing. Og to av de aller ivrigste av dem ble medlemmer i DNT kun pga. åpningen av turisthytta på Bøvelstad, på grunn av nærheten til Bøvelstadsvarttjern og Myrsetersvarttjern. Med base på Bøvelstad, er avstanden til begge vann så behagelig, at tanken nok har slått enda flere. Jeg tror stikkordet er informasjon, som vi i dagens samfunn er umettelige på. Man må reklamere for å få solgt «World of Warcraft», men vi bør også fortsette å reklamere for Østmarka, for å få enda flere til å bruke skogen!

Kom dere ut!

Helt til slutt, et godt råd. Fisken biter ikke alltid når man ønsker at den skal gjøre det. Så husk at det ofte er på minnebrikka at de største fangstene sitter, og også på det området har Østmarka mye å by på. Men jeg tar ikke ansvar dersom man blir hekta. Jeg fikk en telefonisk invitasjon en gang, fra en av markatraverne jeg har blitt kjent med. Han spurte om jeg ikke ville møte ham på Rundvann en kveld. Dette var på våren, rett etter isgang, og vi var begge i overkant hissig på å komme i gang med sesongen. Da

jeg traff ham på Rundvann, kunne han fortelle at han hadde gått forbi to joggere på vei opp dit! Det må vel være det man kan kalle fiskeiver!

Og så er det selvsagt, at forfatteren har holdt et par kort tett til brystet. Det ene kortet vil jeg gjerne ha for meg selv, mens det andre vil en fiskekompis gjerne ha for seg selv. Avslutningsvis vil jeg derfor gjerne få sitere enda en fiske-interessert (og svært fiskeglad) bekjent: «Kom dere ut og fisk, nå, da»!

Sykle med huet!

Like før bladet gikk i trykken, gjennomførte marka- og sykkelorganisasjonene aksjonen Sykle med huet! Her deler de ut informasjon til syklister ved Østmarksetra. Du kan lese mer på våre nettsider.

Foto: Bente Lise Dagenborg

100 markavenner på tur i eventyrskogen

Av Bjarne Røsjø

Nærmere 100 friluftsfolk slo følge da Østmarkas Venner inviterte til tur i eventyrskogen søndag 11. mai. Regjeringen bestemte høsten 2013 at skogen rundt Spinneren skulle vernes som friluftslivsområde, og nå håper markavennene at flere eventyrskoger i Oslo-området skal få samme typen vern.

Frammøtet var over all forventning da Sigmund Hågvar og Østmarkas Venner (ØV) inviterte til tur i Spinneren-området, for å vise fram årsaken til at Regjeringen har vedtatt å verne ca. 3,5 kvadratkilometer skog ved den sørlige delen av Elvåga. Hele 97 mennesker møtte opp på parkeringsplassen ved markastua Sandbakken i det overraskende fine været søndag morgen.

Dermed ble det en hel liten elv av mennesker som fulgte Sigmund Hågvar innover i

skogen. Hågvar er biolog og styremedlem i Østmarkas venner, i tillegg til at han er professor emeritus ved Universitetet for miljø- og biovitenskap og ekspert på naturforvaltning.

Det vanligste norske skogvernet handler om å beskytte områder med et viktig biologisk mangfold, men et nytt prinsipp ble introdusert da markaloven ble behandlet i Stortinget i 2009. Loven ble nemlig vedtatt med en egen hjemmel for vern av områder som

er særskilt viktige for friluftslivet. Hjemmen ble anvendt første gang høsten 2013, da Spinneren og Hauktjern i Østmarka samt to andre områder i Oslomarka ble vernet som friluftslivsområder.

Hva er en eventyrskog?

Begrepet «eventyrskog» er etablert av Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA), som har kartlagt mer enn 100 områder som fortjener denne betegnelsen i Oslomarka. En eventyrskog skal kunne by på spesielle naturopplevelser i form av stillhet, dype og trolske skogsrom.

Eventyrskogene skal også ha et naturlig preg og variasjon, med kronglefuru og skjorte-gran, dypgrønne mosematter og urørt morgendugg. Gjerne dype søkk og granlier, men

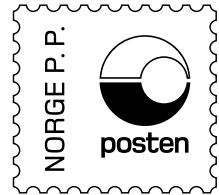
også skrinne koller med utsikt over sju blåner. Friluftslivsområdet Spinneren har alt dette og mere til, for eksempel den unike Svartdalen med sitt hemmelighetsfulle mosedekke i bunnen av en dyp sprekkedal.

Sigmund Hågvær stoppet flere steder underveis i løpet av den ca. tre timer lange turen, for å orientere både om Spinneren-området og Østmarka generelt. ØVs store kampsak er fortsatt etableringen av en nasjonalpark i det indre av Østmarka.

– Det finnes ingen nasjonalparker i den særpregede skogsnaturen på Østlandet, og Østmarka har faktisk det eneste området som er tilstrekkelig stort og uberørt til å etablere en slik park. Østmarka er derfor en nasjonal ressurs som må bevares, sier Hågvær.

Det vernede Spinneren-området omfatter blant annet den trolske og særegne Svartdalen, et par kilometer nord for Sandbakken. Foto: Steinar Saghaug.

Returadresse:
Østmarkas Venner,
Postboks 85 Nordstrand,
1112 Oslo

Aktivitetskalender 2014 for medlemmer av Østmarkas Venner

Aktivitet	Dato	Foredragsholder/ Guide	Annonseres
Sarabråten – Familiedag	30. august	Sarabråtens venner	Nytt fra Østmarka nr 2
Sarabråten – Dugnad	6. september	Sarabråtens venner	Nytt fra Østmarka nr 2
Tur til hjertet av Østmarka	14. september	Sigmund Hågvar	side 8
Høsttur for barn og ungdom	12. oktober	Live Danielsen SNO	side 30
Tur til Østmarka naturreservat	12. oktober	Johan Ellingsen	side 26
Høstmøte – Markaloven 5 år	6. november	Se våre nettsider	side 15

Støtt Østmarkas Venner via Grasrotandelen

GRASROTANDELEN

ØSTMARKAS VENNER

Organisasjonsnummer: 871278202

32774871278202